

'Ik probeer een mentaliteit over te dragen, waar de kijker iets mee kan'

Kunstenaar Ina van Zyl verruilde 25 jaar geleden haar geboorteland Zuid-Afrika voor Nederland.

'Meer dan een snelle gelijkenis'

Ze werd beroemd met haar sensuele schilderijen van tenen, piemels, vagina's en bloemen. Maar ook mensen legt ze regelmatig vast. Schilder Ina van Zyl (Zuid-Afrika, 1971) kreeg voor haar portretkunst de Thérèse Schwartz Prijs.

tekst Lorianne van Gelder, foto Nosh Nench

Schilderen omdat het moet, doet ze niet meer. Vroeger wel. Dan forceerde ze zichzelf, want ze moest elke dag naar haar atelier, die kwast oppakken, de verf op het doek. Nu begrijpt ze beter dat dat niet werkt. Tegenwoordig komt ze in het atelier midden op de Wallen, in een steegje naast de Oudezijds Voorburgwal, als ze echt wil werken. Want als ze ergens aan begint, maakt ze het ook af en beunt ze verwoed vijf dagen achter elkaar, zonder te stoppen, zodat de verf nat blijft tot het af is. Aan de wand haar nieuwste serie: zaden, bloemen en bomen in aardse kleuren, figuratief, maar ook niet-realistisch, door de kleuren die ze kiest.

Ze is net terug uit Zuid-Afrika, het land dat ze 25 jaar geleden verruilde voor Amsterdam. Ze kwam in 1995 op een beurs van de Thami Mnyele Foundation en ging nooit meer weg.

Angela Merkel en Lady Di

In haar atelier hangt een van de portretten die ze straks op de PAN zal laten zien. Het is dat van Yvonne, een goede vriendin. Tussen golvende lokken kijkt ze de beschouwer

indringend aan. De kleuren zijn minder realistisch – geel en roze overheersen, haar ogen zijn onmenselijk helblauw. Maar het is bijna alsof ze in de ruimte is, zo levendig komt ze over, dwars door de verf heen.

Van Zyl schildert vaak details van het menselijk lichaam. Sensuele beelden van een piemel, een geschoren vagina, een pronte tepel of tenen in open schoenen. Bloemen kwamen op haar doek, taartjes ook, pillen of een glas water. Vaak in stemmige kleuren, maar altijd met een fascinerende bezieling.

Maar mensen schildert ze dus ook. Ze legde vrienden vast, haar moeder ook (een prachtig portret dat gloeit en bijna goud aan doet), en beroemdheden als Obama, Coetzee, Angela Merkel en Lady Di. Ze gebruikt foto's als voorbeeld, omdat de portretten precies moeten lijken.

Zelfportret als baby

Dat het lijkt, vindt ze heel belangrijk. "Het gaat om mensen, in het schilderen is veel ruimte voor vrijheid: in kleur, compositie opbouw, expressie. De enige beperking is dat het moet lijken." Of geportretteerden zichzelf terugzien is een tweede. "Soms vinden ze het niet mooi, misschien omdat ik iets uitvergroot waar ze niet blij mee zijn. Ze

zeggen dan dat het niet lijkt. Maar het lijkt in mijn ogen wel, er zit ook altijd iets van mijzelf in."

Ze maakte ook vele zelfportretten. Als baby, liggend, weggijkend, gelaten, ontspannen, of juist vol trots kijkend naar de beschouwer. Ooit zei ze dat ze elk jaar zichzelf ging schilderen. Maar met dat jaarlijkse ritme is ze gestopt. "Toen ik het als voornemen had uitgesproken, werd het een verplichting en wilde ik niet meer."

Het portret van haar moeder vindt ze heel geslaagd. "Ik houd ervan iets te schilderen wat sentimenteel kan zijn, zonder dat het sentimenteel wordt."

Altijd een titel

Titels zijn een belangrijk deel van haar werk. Een schilderij van een penis, ingezoomd op de aderen, heet *River*. Twee voeten, liggend vanaf het onderbeen geschilderd, heet *Go away*, een roze gebakje in marsepein heet *Tight fit*. De titels geven een knipoog, een kwinkslag en een dubbele laag aan haar werk, ze laten emotionele tegenstrijdigheid zien.

Na een kwart eeuw Amsterdam is ze heel erg van de stad gaan houden. Ook omdat het een minder gecompliceerde plek is om te zijn, hoeveel ze ook houdt van Zuid-Afrika. "Daar word ik altijd geconfronteerd met apartheid, ook al is het al lang afgeschaft. "Als ik daar rondloop, voel ik me daar als blanke altijd ongemakkelijk, schuldig. Ik weet dat ik dat niet gedaan heb, maar ik ben wel onderdeel van die groep."

Mensen in Amsterdam wonen door elkaar, ze leven beter samen, de stad is gemengder geworden, vindt ze. Haar enige blijvende verbazing betreft de fietsmentaliteit: "Ik word best vaak uitgescholden op de fiets."

De wereld achter de persoon

Van Zyl won eerder al prijzen. Zo kreeg ze in 2000 de Koninklijke Subsidie voor Vrije Schilderkunst & de Publieksprijs, in 2009 de Jeanne Oosting Prijs en in 2010 de Wim Izaksprijs. Maar de Thérèse Schwartz Prijs, vernoemd naar portretschilder Thérèse van Duyl-Schwartz (1851-1918), betekent veel voor haar. "Ik vind portretten dus moeilijk, omdat het moet lijken. En veel mensen vinden portrettschilderen iets ouderwets, alsof je iets doet dat niet bij deze tijd hoort. Maar een druk op de knop voor een fotoportret is zoiets anders dan een geschilderd portret."

Het gaat om meer dan een snelle gelijkenis, zegt ze. "Op doek probeer ik een zekere mentaliteit over te dragen, waar de kijker zelf iets mee kan. Het gaat om de tijd die iker als maker in stop, het gaat om de wereld achter de persoon. Dat de kwaliteit die ik erin stop wordt gezien en wordt beloond met een prijs, vind ik enorm eervol."

Werk van Van Zyl is te zien in de stand van de Thérèse Schwartz Stichting. Van Zyl krijgt daar de Thérèse Schwartz Prijs voor haar portretten uitgereikt op 23 november om 17.00 uur. Ook is een aantal van haar schilderijen te zien in de tentoonstelling De Nieuwe Vrouw in het Singer Museum in Laren.